

Miray ENEZ BAYAR*

GRICE'İN İŞ BİRLİĞİ İLKESİ İŞIĞINDA EDEBİ BİR SORGU: "KATHARINA BLUM'UN ÇİĞNENEN ONURU"

ÖZET

Dil, bireyler arası iletişimin temel aracı olmasının ötesinde, edimbilimsel bir çerçevede, toplumsal ilişkilerin yansıtılmasında ve güç dinamiklerinin şekillendirilmesinde kritik bir rol oynar. Bu bağlamda, edimbilim, dilin bağlam içindeki kullanımını, manipülatif ve örtük anlam yaratma süreçlerini inceleyerek, edebi eserlerde sıkça ele alınan bir konu haline gelmiştir. Heinrich Böll'ün "Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru" adlı romanı, bireyler üzerindeki otoriter baskıyı ve medya manipülasyonunu sorgulama sürecinde dil aracılığıyla nasıl görünür kıldığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Bu çalışmada, belirtilen eserde yer alan başkomiser Beizmenne ile başkarakter Katharina Blum arasında geçen sorgu söylemleri, edimbilimsel bir yaklaşımla, Grice'in iş birliği ilkesine ait yeterlilik, doğruluk, ilgililik ve açıklık maksimleri ve dolaylı anlam teorisi çerçevesinde analiz edilmiştir. Araştırmanın odak noktası, Beizmenne'nin sorgu sürecinde alaycı, suçlayıcı ve manipülatif bir dil kullanarak maksim ihlalleri aracılığıyla güç ilişkilerini nasıl kurduğu ve Katharina'nın bu stratejilere karşı nasıl bir söylemsel direniş geliştirdiğidir. Analiz sürecinde Grice'in teorik çerçevesi, sorgu söylemlerindeki dilsel stratejilerin ve bu stratejilerin toplumsal eleştiriye katkılarının değerlendirilmesi için bir temel oluşturmuştur. Bulgular, edimbilimsel çözümlerinin, dilin ve iletişimin toplumsal güç ilişkilerini inşa etmedeki rolünü anlamak açısından güçlü bir analiz aracı sunduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Heinrich Böll, sorgu söylemi, edimbilim, iş birliği ilkesi, dolaylı anlam

A LITERARY INQUIRY IN THE LIGHT OF GRICE'S COOPERATIVE PRINCIPLE: "THE LOST HONOUR OF KATHARINA BLUM"

ABSTRACT

Language, beyond being a fundamental tool of interpersonal communication, plays a critical role in reflecting social relationships and shaping power dynamics within a pragmatics-based framework. In this context, pragmatics examines the contextual use of language, including its manipulative and implicature-generating functions, making it a frequently explored subject in literary works. Heinrich Böll's "The Lost Honour of Katharina Blum" is noteworthy for demonstrating how authoritarian oppression and media manipulation become visible through language in the process of interrogation. In this study, the interrogation discourses between chief inspector Beizmenne and the protagonist Katharina Blum in the specified work are analysed using a pragmatics-based approach, particularly within the framework of Grice's cooperative principle, focusing on the maxims of quantity, quality, relevance, and manner, as well as implicature theory. The research focuses on how Beizmenne employs sarcastic, accusatory, and manipulative language to establish power relations through maxim floutings, and how Katharina develops discursive resistance against these strategies. Throughout the analysis, Grice's theoretical framework serves as a foundation for evaluating the linguistic strategies used in interrogation discourses and their contributions to social critique. The findings indicate that pragmatic analyses provide a strong analytical tool for understanding how language and communication contribute to the construction of social power relations.

Keywords: Heinrich Böll, interrogation discourse, pragmatics, cooperative principle, implicature

* Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Alman Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Burdur/Türkiye, E-Mail: mirayenez@mehmetakif.edu.tr / Asst. Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Science and Letters, Department of Western Languages and Literatures, German Language and Literature, Burdur/Turkey, E-Mail: mirayenez@mehmetakif.edu.tr

Giriş

Dil, bireyler arası ilişkilerde güç ilişkilerini belirleyen ve toplumsal gerçeklikleri inşa eden temel bir araçtır. Edimbilimsel¹ (Ing. pragmatic) yaklaşımlar, dilin yüzeysel anlamlarının ötesine geçerek, bağlama dayalı ve alt metinsel anlamları çözümlmek için önemli bir teorik çerçeve sunar. Bu bağlamda, dil felsefesi ve edimbilim alanında yaptığı çalışmalarla tanınan H. Paul Grice'in (1913-1988), "İş Birliği İlkesi" (Ing. Cooperative Principle) ve bu ilkeye bağlı olan "Dolaylı Anlam" (Ing. Implicature) kavramı, dilin iletişimsel işlevlerini anlamak ve özellikle güç ilişkilerini çözümlmek için etkili bir yöntem sağlamaktadır. Grice'e göre, etkili bir iletişimde tarafların "Yeterlilik" (Ing. Quantity), "Doğruluk" (Ing. Quality), "İlgililik" (Ing. Relevance) ve "Açıklık" (Ing. Manner) maksimlerine uygun hareket etmesi beklenir. Ancak bu maksimlerin ihlal edilmesi, dolaylı anlamlar yaratarak iletişimde manipülasyon aracı olarak kullanılabilir² (Grice, 1975).

Konuyla ilgili literatür, Grice'in teorisinin iletişim stratejilerini analiz etmede önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Grice'in iş birliği ilkesi, yalnızca dilin verimli kullanımını değil, aynı zamanda iletişimdeki örtük anlamların nasıl üretildiğini açıklamaya yönelik kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle, edebi söylemde dilin işlevselliğini anlamada ve güç ilişkilerinin nasıl inşa edildiğini çözümlmede bu teorik çerçevenin önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Örneğin, Leech (1983), dilin nezaket ve güç ilişkileri bağlamında nasıl manipülatif bir araç olarak işlediğini tartışmış ve nezaket prensipleri ile iş birliği ilkesi arasındaki gerilime dikkat çekmiştir. Bu gerilim, özellikle otorite figürleri ile bireyler arasındaki diyaloglarda anlamın yönlendirilmesi açısından önemli bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Simpson (1993) ise, edebi metinlerde ironi, alay ve örtük eleştirilerin Grice'in teorik modeli çerçevesinde nasıl çözümlenebileceğini tartışarak, dolaylı anlamların metnin tematik yapısına katkısını vurgulamaktadır. Simpson'ın yaklaşımı, edebi karakterlerin söylemlerinde doğrudan ifade edilmeyen ancak okuyucuya sezdirilen çok katmanlı anlamların nasıl üretildiğini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Bununla birlikte, Culpeper (1996), teorik olarak Simpson'a benzer bir yol izlese de farklı bir bağlamda Grice'in maksim ihlallerini ele almıştır. Özellikle edebi diyaloglarda saldırgan ve tehditkâr dil stratejilerinin nasıl işlediğini inceleyerek, bu tür söylemlerin iş birliği ilkesi bağlamında nasıl yeniden üretildiğini analiz etmiştir. Culpeper'in çalışması, karakterler arasındaki güç ilişkilerini anlamada dilin nasıl bilinçli bir manipülasyon aracı olarak kullanılabileceğini ortaya koymasından önem taşımaktadır. İlhan (2019) ise, Grice'in iş birliği ilkelerinin tarihsel ve kültürel metinlerde nasıl uygulandığını görmek amacıyla Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait "Dede Korkut Hikâyeleri" adlı eseri bağlam temelli temsili örneklerle incelemiştir. Çalışmasında, konuşmacı ve dinleyicinin iş birliği ilkesi maksimlerine ne ölçüde uyduğunu, bu maksimlerin anlatının anlamlandırılmasında nasıl bir rol oynadığını ve sağlıklı bir iletişim ortamı yaratmadaki etkisini değerlendirmiştir. İlhan'ın çalışması, iş birliği ilkelerinin sadece modern dil kullanımlarında değil,

¹ Edimbilimsel terimi, edimbilim (Ing. Pragmatics) alanına aittir ve dilin bağlam içindeki işleyişini, örtük anlamları ve iletişim stratejilerini inceleyen yaklaşımları ifade eder (Yule, 1996, s. 127). Günümüzde bu terim, Türkçede "pragmatik", "kullanimbilimsel" veya "sözeylemsel" olarak da adlandırılmaktadır (Haznedar, 2021, s. 56). Ancak, "edimbilim" terimi, akademik alanda en yaygın kullanılan karşılık olarak öne çıkmaktadır.

² Belirtilen maksimler için Türkçede farklı terim karşılıkları kullanılmaktadır (bkz. Üstünova, 2018; Karaman & Alsan, 2024). Örneğin, metinde belirtilen sıralamaya göre, nicelik, nitelik, bağıntı, tarz/tutum gibi alternatifler önerilmiştir (bkz. Hirik, 2023). Ayrıca, "dolaylı anlam" kavramı için "sezdirim" terimi de tercih edilen karşılıklardan biridir (bkz. Üstünova, 2018). Ancak, bu çalışmada kullanılan maksimlerin Türkçe karşılıkları, ilgili kavramların içeriğine uygun olup, maksimlerin amacını yansıtan tutarlı bir terminoloji oluşturmak amacıyla seçilmiştir.

tarihsel metinlerde de nasıl devreye girdiğini göstermesi bakımından önemli bir katkı sunmaktadır. Bu tür çalışmalar, Grice'in iş birliği ilkesi ve dolaylı anlam teorisinin yalnızca bireysel sözceler düzeyinde değil, geniş bağlamlarda ve farklı söylemsel stratejiler içinde nasıl işlediğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamlar, Fransız dilbilimci Oswald Ducrot'nun dilbilimsel çok seslilik kuramıyla birleştirildiğinde, bir sözcenin birden fazla sesi veya bakış açısını barındırabileceği anlaşılır. Örneğin, Ducrot'nun ünlü "Bu duvar beyaz değildir" örneği, bir sözcenin hem duvarın beyaz olduğu varsayımına dayanabileceğini hem de bu varsayımı reddeden bir bakış açısını içerebileceğini göstermektedir (Pamukcu, 2023, s. 1163). Bu yaklaşım, Grice'in bir sözcenin yüzeydeki anlamının altında yatan örtük anlamlar yaratma kapasitesiyle doğrudan örtüşmektedir. Dil bilimsel analiz yaklaşımında ise Akbaba'nın (2024) şimdiki zamanın mecazi kullanımı üzerine yaptığı çalışma, zaman biçimlerinin semantik çeşitliliğini ve dilin ifade gücünü artıran işlevlerini vurgulamaktadır. Bu kapsamda özellikle mecazi zaman kullanımlarının bağlam içinde etkileyici bir iletişim sağladığı ve bu yönüyle Grice'in ilgililik maksimine anlam derinliği kattığı söylenebilir. Çalışmaya ait bulgular, şimdiki zamanın mecazi kullanımının Rusçadan Türkçeye doğru bir şekilde tercüme edilmesi ve bağlamın etkili bir şekilde değerlendirilmesi açısından Grice'in iş birliği ilkesine yönelik dil bilimsel bir perspektif sunmaktadır. Daha geniş bir teorik bağlamda, Türkmen-Birlik ve Rızvanoğlu (2024), Grice ve Searle'ün anlam teorilerini karşılaştırarak bireysel yönelimsellik ile toplumsal uzlaşma arasındaki ilişkinin dilin doğasında nasıl bir bütünlük oluşturduğunu vurgulamıştır. Çalışmada, Grice'in bireysel niyete dayalı yaklaşımı ile Searle'ün sosyal bağlam ve uzlaşma odaklı açıklamaları arasındaki farklılıklar ele alınmış ve bu iki yaklaşımın birbirini tamamladığı belirtilmiştir. Mevcut çalışmalar, Grice'in iş birliği ilkesine ait maksimlerin ve dolaylı anlam kavramının farklı bağlamlarda nasıl uygulandığını ve analiz edildiğini göstererek bu teorinin edebi, dilbilimsel, dil bilimsel ve edimbilimsel analizdeki önemine dair önemli bir perspektif sunmaktadır.

Bu çalışma, Heinrich Böll'ün "Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru" adlı eserini dilin otorite, suçlama ve bireysel direniş bağlamındaki işlevini ortaya koymak amacıyla ele almaktadır. 20. yüzyıl Alman edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Böll, savaş sonrası Almanya'nın toplumsal ve siyasi meselelerine eleştirel yaklaşımıyla tanınır. 1974'te yayımlanan roman, toplumsal adaletsizlik, basın özgürlüğü ve bireyin mahremiyetine odaklanarak, medya ve otorite baskısını eleştiren güçlü bir anlatı sunmaktadır. Bu yönüyle eser, edebi niteliğinin ötesinde, dönemin sosyopolitik yapısını ele alan bir sorgulama niteliği taşımaktadır. Sorgu söylemlerinde dilin suçlama, manipülasyon ve direniş stratejileri çerçevesinde nasıl işlediği bu çalışmanın temel inceleme alanını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, başkomiser Beizmenne ile suçlamalarla karşı karşıya kalan Katharina Blum arasındaki diyaloglar, Grice'in iş birliği ilkesi ve dolaylı anlam teorisi bağlamında analiz edilmiştir. Değerlendirme sürecinde, dilin otoriteyi kurma, bireyi suçlama ve direnişi ifade etme biçimleri üzerine aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Başkomiser Beizmenne'nin sorgu sırasında uyguladığı dil stratejileri hangi toplumsal güç ilişkilerini yansıtmaktadır?
- Katharina Blum'un bu stratejilere karşı geliştirdiği söylemsel direniş, bireyin otoriteye karşı duruşunu nasıl yansıtır?
- Suçlayıcı, manipülatif ve direnişçi dil kullanımının Grice'in maksimlerini ihlal biçimleri nelerdir?

Belirtilen soruların ışığında bu çalışma, edebi metinlerde dilin gücünü ve işlevini çözümlmeyi hedeflerken, aynı zamanda dilin bireysel ve toplumsal düzeyde anlam inşasındaki rolünü de ortaya koymaktadır. Ayrıca, metindeki güç ilişkilerini görünür kılmanın ötesinde, dilin iletişimsel ve toplumsal dinamiklerdeki yerini daha iyi anlamaya katkıda bulunmaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Edimbilim, geniş kapsamlı bir alan olup, dilin bağlam içindeki işleyişini, anlam oluşturma süreçlerini ve iletişimdeki stratejik kullanımlarını inceleyen çeşitli kuramsal yaklaşımlar barındırmaktadır (Yule, 1996). Bu çalışmada, edimbilimin tüm yönlerine değil, çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda Grice'in iş birliği ilkesi ve dolaylı anlam kuramı çerçevesinde gerçekleştirilen söylem çözümlmelerine odaklanılmıştır. Grice'in iş birliği ilkesi ve dolaylı anlam kavramları, iletişimdeki anlamın hem doğrudan hem de dolaylı yollarla nasıl oluşturulduğunu açıklamak için geliştirilmiş önemli teorik çerçevelerdir. Grice, konuşmanın yalnızca açık ve doğrudan ifadelerden değil, aynı zamanda bağlamsal ve üstü kapalı anlamlardan oluştuğunu öne sürer. Bu kapsamda, Grice'in iş birliği ilkesi, konuşma sırasında katılımcıların iletişim amacına uygun davranmaları gerektiğini varsaymaktadır. Bu ilkeye göre, konuşmalar bir dizi bağlamsal beklentiye göre yönlendirilir ve bu beklentiler yeterlilik, doğruluk, ilgililik ve açıklık maksimleri ile somutlaştırılmıştır (Grice, 1989, s. 26).

Yeterlilik maksimine göre, konuşmacılar, dinleyicilerin ihtiyaç duyduğu kadar bilgi sağlamalı ve gereğinden fazla bilgi sunmamalıdır. Fazla bilgi, kafa karışıklığına yol açabilir. Bu maksim, iletişimin amacını netleştirerek bilgi aktarımını kolaylaştırır. Doğruluk maksimi, konuşmacıların söylediklerinin doğruluğuna inanmasını ve yetersiz kanıtlardan kaçınmasını gerektirir. Yanlış bilgi, güven ilişkisini zedeler. İlgililik maksimi, konuşmanın bağlama uygun olmasını öngörür. Ancak, bağlamın dinamik yapısı ilgililik maksimini karmaşıklştırabilir. Açıklık maksimi, ifadelerin net ve belirsizlikten uzak olmasını vurgular. Grice'in bu dört maksim üzerine inşa ettiği iş birliği ilkesi, etkili iletişim için temel bir çerçeve sunar (Grice, 1989, s. 28).

Grice, iletişim sürecinde konuşmacı ve dinleyicinin belirtilen maksimleri doğal olarak varsaydığını ve mevcut maksimlerin anlamın etkili bir şekilde aktarılmasında temel bir rol oynadığını belirtir (Grice, 1975, s. 45). Ancak, bu maksimlerin her zaman harfiyen uyulan yapılar olmadığını ve bazen ihlal edilerek iletişimde farklı anlam katmanları oluşturabildiğini öne sürer. Maksim ihlalleri, konuşmacının bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde bu kuralların dışına çıkmasıyla ortaya çıkar ve genellikle dolaylı anlamların yaratılmasına yol açar. Grice'e göre, "doğrudan ihlal" (Ing. violation), maksimlerin kasıtlı olarak çiğnenmesiyle gerçekleşir ve dinleyiciyi yanıltmayı amaçlar. Örneğin, bir satıcının arızalı bir ürünü tanıtırken "Bu ürün tamamen çalışır durumda" demesi, doğruluk maksimini kasıtlı olarak ihlal eden bir örnek teşkil eder (Grice, 1975, s. 47). Bu tür ihlaller, konuşmanın şeffaflığını zedeleyebilir ve iletişimde sorunlara yol açabilir. Buna karşılık, "dolaylı ihlal" (Ing. flouting), yüzeyde maksimlerin ihlal edildiği ancak bağlam yardımıyla konuşmacının asıl niyetinin anlaşıldığı bir durumdur. Örneğin, bir kişinin yağmurlu bir günde, "Ne güzel bir hava!" demesi, ilgililik maksimini yüzeyde ihlal ederken, bağlam yardımıyla ironik bir anlam yaratır (Grice, 1975, s. 48). Dolaylı ihlaller, özellikle dilin estetik ve yaratıcı kullanımlarında görülür. Bu tür ihlaller, taraflar arasındaki bağlam paylaşımına dayanır ve iletişimde anlamı zenginleştirir.

Dolaylı anlam ise, Grice'in teorisinde konuşmanın yüzeydeki ifadesiyle örtük veya bağlama dayalı anlam yaratma sürecini ifade eder. Grice'e göre, bir sözcenin doğrudan ifade etmediği

bağlam, konuşmacının niyeti ve dinleyicinin çıkarımları yoluyla anlaşılabilen anlamları içerir (Grice, 1975, s. 49). Örneğin, bir kişinin “Burası biraz serin” demesi, doğrudan bir şikâyet belirtmemekle birlikte dolaylı olarak ısıtıcıyı açma talebini ima edebilir. Dolaylı anlamlar, iletişimi zenginleştirerek bağlama dayalı etkileşimleri mümkün kılar ve konuşmacı ile dinleyici arasındaki dinamik anlam yaratım sürecinin temel bir yönünü oluşturur (Grice, 1989, s. 30). Sonuç olarak, Grice’in iş birliği ilkesi, iletişimdeki anlam üretme süreçlerini anlamak için bir temel sağlar. Dolaylı anlamların analizi ve maksim ihlallerinin konuşmanın akışı üzerindeki etkileri bu çerçevede açıklanabilir. Bu maksimler ve ihlaller, edebi metinlerde veya karmaşık söylemlerde anlamların nasıl yaratıldığını anlamak için güçlü bir teorik araçtır.

Bulgular

Heinrich Böll’ün “Katharina Blum’un Çiğnemen Onuru” adlı eseri, bireyin medya tarafından itibarsızlaştırılmasının ve toplumdaki otoriter güçlerin baskısı altında insan onurunun nasıl zedelendiğinin çarpıcı bir anlatısıdır. Roman, çalışkan ve kendi halinde genç bir kadın olan, bazı saygın kişilerin ev işlerini yaparak geçimini sağlayan Katharina Blum’un bir partide Ludwig Götten adında bir adamla tanışmasını ve bu karşılaşmanın onun hayatını nasıl alt üst ettiğini konu alır. Ludwig, polis tarafından soygun ve cinayet suçlamasıyla aranan bir suçludur, hatta terör örgütleri ile bağlantıları olduğundan da şüphelenilmektedir. Tanışmalarının ardından Ludwig’e karşı ani bir duygusal yakınlık hisseden Katharina, onu bir geceliğine evine alır. Ancak Katharina, Ludwig’in polis tarafından aranan bir suçlu olduğunu bilmemektedir. Katharina’nın Ludwig’i bir geceliğine evine alması polisin dikkatini çeker ve genç kadın, beklenmedik bir şekilde kendini sert bir sorgunun içinde bulur. Sorgulamanın ilerleyen aşamalarında, başkomiser Beizmenne gibi figürler, Katharina’nın suçluluğunu kanıtlamaya çalışmak yerine, onu psikolojik olarak yıpratmayı hedefler. Asıl baskı, medyanın Katharina hakkında başlattığı itibarsızlaştırma kampanyasıyla başlar. Medya, özellikle de “ZEITUNG” adlı gazete, Katharina’yı ahlaksızlıkla suçlayarak onun bir suçluyla iş birliği içinde olduğu izlenimini yaratır. Gazetenin muhabiri Werner Tötges, Katharina’nın yalnızca Ludwig ile olan bağlantısını değil, geçmişini ve ailesini de hedef alarak onu kamuoyu önünde itibarsızlaştırır. Katharina’nın annesi, eski eşi ve yakın çevresi hakkında yapılan yıkıcı haberler, yalnızca Katharina’yı değil, ona yakın olan herkesi etkiler. Oysa gerçek şu ki, Katharina kendi emeğiyle yaşamını sürdüren, ahlaki değerlerine bağlı, disiplinli bir kadındır. Ancak medya gücü, gerçeğin yerini hızla spekülasyonlara ve sansasyona bırakır. Tüm bu baskılar, Katharina’nın nihayetinde gazeteci Tötges’i öldürmesiyle sonuçlanır. Tötges’in öldürülmesi, bireysel bir isyanın sembolü olduğu kadar, medya gücünün sınırlarının sorgulanması anlamına da gelir. Katharina’nın adaleti kendi elleriyle araması, romanın trajik doruk noktasıdır. Katharina’nın mahkemeye çıkarılmasıyla sona eren bu hikâyeye, bir bireyin suçluluğu ya da masumiyetinden çok, medya ve otoritenin birey üzerindeki yıkıcı gücüne odaklanır. Eserde yalnızca kişisel bir dram değil, aynı zamanda toplumsal ve etik bir eleştiri de sunulmaktadır.

Bu bölümde, Beizmenne ve Katharina Blum arasındaki sorgu söylemleri analiz edilmiştir. Güç dinamiklerini en belirgin şekilde yansıtan on diyalog, belirlenen kriterler doğrultusunda seçilerek incelenmiştir. Seçim kriterleri: (1) Beizmenne’nin manipülatif veya suçlayıcı dil stratejileri, (2) Katharina’nın otoriteye karşı dilsel direnişi, (3) Grice’in iş birliği ilkesi ihlallerinin yoğunluğu olarak belirlenmiştir. Rastgele örneklem yerine, romanın tematik çerçevesine en uygun diyaloglar değerlendirilmiştir. Analiz sürecinde, diyaloglardan alınan ifadeler doğrudan aktarılmış, uzun pasajlar içerik bütünlüğü korunarak kısaltılmıştır. Dolaylı anlatım yerine, karakterlerin özgün söylemlerine sadık kalınarak, konuşma dinamiklerinin muhafaza edilmesi

amaçlanmıştır. Çalışma yalnızca Beizmenne ve Katharina'nın etkileşimlerine odaklanmış, diğer karakterlerin ifadeleri değerlendirmeye alınmamıştır. Grice'in yeterlilik, doğruluk, ilgililik ve açıklık maksimleri; gereksiz bilgi, doğrulanmamış ifadeler, bağlam dışı açıklamalar ve belirsizlik ölçütleri üzerinden incelenmiştir. Tespit edilen tüm maksim ihlalleri dolaylı ihlal (Ing. flouting) olarak sınıflandırılmış ve bu ihlallerin dolaylı anlam yaratmadaki rolü analiz edilmiştir.

Alıntı-1³: Beizmenne: "Demek bu Götten'i iki yıldır tanıyorsunuz, öyle mi⁴?"

Bağlam: Bu alıntı, Ludwig Götten'in Katharina Blum ile olan ilişkisinin sorgulandığı bir diyalogda geçmektedir. Başkomiser Beizmenne, Katharina'nın Ludwig ile iki yıldır ilişki içinde olduğunu iddia etmekte ve bu bağı ortaya çıkarmaya çalışmaktadır; ancak bu iddiayı destekleyen herhangi bir kanıt sunulmamaktadır.

Tablo 1. Sorguda önvarsayımlar: suçluluk algısının inşası

Maksim İhlalleri	Doğruluk	Beizmenne'nin sorusu doğruluğu kanıtlanmamış bir varsayıma dayanır ve elinde herhangi bir kanıt olmaksızın sunduğu bir iddiadır. Bu durum doğruluk maksimini ihlal eder.
	İlgililik	Yüzeyde ilgili gibi görünse de sorunun Ludwig ile Katharina arasındaki ilişkinin geçmişine dair bir bilgi edinmekten çok, Katharina'nın suçluluk algısını güçlendirmek için kullanıldığı açıktır. Bu durum, ilgililik maksimini ihlal ederek sorgulamanın bağlamını manipüle eder.
	Açıklık	İfadenin biçimi dolaylı bir suçlamayı içerir. Açıkça suçlama yapmak yerine, soru biçiminde sunularak savunma gerektiren bir durum yaratılmıştır. Bu durum, belirsizlik ve örtük bir anlam yaratmak suretiyle açıklık maksimini ihlal eder.

Dolaylı Anlam: Beizmenne'nin sorusu, Katharina ile Ludwig arasındaki ilişkinin sürekliliği ve mahiyeti hakkında belirli bir algı oluşturmak amacıyla bilinçli şekilde kurgulanmıştır. Soru formu, Katharina'nın yanıtını her koşulda şüpheli hale getirecek bir çerçeve sunar: "Evet" yanıtı, ilişkinin süregeldiğini vurgulayarak şüpheleri pekiştirirken, "Hayır" yanıtı, gerçeğin saklandığı yönünde bir ima oluşturur. Bu yapı, sorgulamanın temel amacının bilgi edinmekten ziyade, Katharina üzerinde psikolojik baskı kurarak suçluluk algısını pekiştirmek olduğunu gösterir. Böylece, soru hem örtük bir suçlama içerir hem de savunma gerektiren bir durum yaratarak Katharina'yı zorlayıcı bir pozisyona iter.

Alıntı-2: Beizmenne: "Şu sevgili Ludwig'iniz bu gece evden çıkmayı nasıl başardı? Tüm girişler ve tüm çıkışlar tutulmuştu – siz, siz bir yol biliyordunuz ve ona gösterdiniz ama ben bu yolu bulacağım⁵."

Bağlam: Bu ifade Beizmenne, Ludwig'in Katharina'nın yardımıyla evden kaçtığını ima ederek doğrudan bir suçlama yapmasa da sorusunu bu yönde şekillendirmiştir.

Tablo 2. Dolaylı suçlama stratejileri: kaçış iddiasının kurgulanması

Maksim İhlalleri	Doğruluk	Beizmenne'nin ifadesi, doğruluğu kesin olmayan bir varsayıma dayanmaktadır. Bu durum, doğruluk maksiminin ihlal edildiğini ve ifade edilen bilgilerin manipülatif bir şekilde sunulduğunu gösterir.
	İlgililik	İlgililik maksimi, yüzeyde Ludwig'in kaçışıyla ilgili olduğu için ihlal edilmemiş gibi görünebilir. Ancak, ifade bağlamın ötesine geçilerek suçlama imalarının eklenmesi, konunun manipülatif bir şekilde yönlendirilmesine yol açmaktadır.

³ Almanca eserden yapılan tüm alıntılar çalışmanın yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

⁴ »Sie kennen den Götten also schon zwei Jahre?« (Böll, 1974, s. 19)

⁵ »Wie ist er bloß diese Nacht aus dem Haus herausgekommen, Ihr zärtlicher Ludwig? Alle Eingänge, alle Ausgänge waren bewacht – Sie, Sie müssen einen Weg gewußt und ihn ihm gezeigt haben, und ich werde es herausbekommen.« (Böll, 1974, s. 20)

	Açıklık	İfade, açık bir bilgi talebinden ziyade alaycı bir ton ve belirsizlik içerir. Örneğin, “Şu sevgili Ludwig’iniz” ifadesi, sorgunun ciddiyetini zayıflatır ve manipülasyona dayalı bir dil stratejisi olarak açıklık maksiminin ihlaline yol açar.
--	----------------	--

Dolaylı Anlam: Beizmenne’nin bu ifadesi Katharina’nın suçluluğunu ima eden örtük mesajlar barındırarak Ludwig’in kaçışında Katharina’nın iş birliği yaptığı algısını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. “Siz bir yol biliyordunuz ve ona gösterdiniz” ifadesi, Katharina’nın Ludwig’in kaçışına yardımcı olduğu yönünde bir suçlama içermektedir. “Ben bu yolu bulacağım” ifadesi ise, tehdit edici ve psikolojik baskı yaratıcı bir dil stratejisi olarak kullanılmaktadır.

Alıntı-3: Beizmenne: “Nasıl olur da bize – yani bana ve bize – şunu açıklayabilirsiniz: Siz ki titiz, hatta neredeyse iffetli biri olarak tanınan, tanıdıklarınız ve arkadaşlarınız tarafından ‘rahibe’ lakabı takılan, diskoteklerden oraların fazla taşkın olduğu gerekçesiyle uzak duran, kocasından ‘fazla ileri gittiği’ için boşanan biri olarak, bu Götten adlı adamı – iddiaya göre – daha önceki gün tanıyıp aynı gün – deyim yerindeyse ayaküstü – evinize götürmüş ve orada çok kısa bir sürede – hadi diyelim ki – onunla samimi olmuş olabilirsiniz⁶?”

Bağlam: Bu ifadede Beizmenne, Katharina’nın geçmiş davranışlarını ve sosyal statüsünü kullanarak, onun Ludwig ile yaklaşmasını sorgulamaktadır.

Tablo 3. Karakter ve çelişki: ahlaki ima ve algı yönetimi

Maksim İhlalleri	Yeterlilik	Beizmenne’nin sorusu, gereğinden fazla bilgi ve ayrıntı içerir. Katharina’nın geçmiş yaşam tarzı ve davranışları hakkında geniş bir anlatım yaparak asıl konuya doğrudan odaklanmamaktadır. Bu bilgi fazlalığı yeterlilik maksimini ihlal eder.
	Doğruluk	Beizmenne’nin sorusu, “iddiaya göre” ve “hadi diyelim ki” gibi belirsiz ve kanıtlanmamış ifadelerle doludur. Beizmenne, kesin bilgiye sahip olmadan varsayımlar üzerinden bir suçlama yöneltmekte, böylece doğruluk maksimi ihlal edilmektedir.
	İlgililik	Konuşmanın ana bağlamı Ludwig ile ilişkili olmasına rağmen, Beizmenne’nin Katharina’nın geçmiş yaşam tarzına ve ilişkilerine odaklanması, konuşmanın bağlamını manipüle etmektedir. Bu durum ilgililik maksimini ihlal eder.

Dolaylı Anlam: Katharina, erkeklere karşı mesafeli bir tavır sergileyen biri olarak tanımlanır. Bu ifade, Ludwig ile ani ilişkisinin bu karakterle uyumsuz olduğunu ima eder. Beizmenne’nin amacı, Katharina’nın karakteri ile eylemleri arasında bir çelişki yaratarak onu savunmasız bırakmaktır. Katharina’nın ahlaki standartlarının yüksek olduğu ima edilir ve bu standartların Ludwig ile olan ilişkisinde neden göz ardı edildiği sorgulanarak bir tutarsızlık algısı yaratılır. Katharina’nın Ludwig ile hızlı ve samimi bir ilişki geliştirmesi olağandışı bir durum olarak sunulur.

Alıntı-4: Beizmenne: “Bu yüzüğü incelettik, hem de sadece kendi binamızdaki uzmanımızla yetinmeyip, size haksızlık yapmamak için şehirdeki bir kuyumcuya da gösterdik. Bu yüzük sekiz bin ile on bin Mark arasında bir değere sahip. Bunu bilmiyor muydunuz? [...] Bir soygun suçundan hüküm giymiş ve cinayet şüphesiyle aranan bir suçluyla ilgili bir soruşturma bağlamında böyle bir yüzük, sıradan bir şey veya özel, mahrem bir mesele değildir; tıpkı yüzlerce kilometre boyunca saatlerce yağmur altında araba kullanmak gibi. Şimdi, bu yüzük kimden geliyor? Götten’den mi, yoksa başka bir erkek ziyaretçiden mi? Yoksa Götten aslında bu erkek ziyaretçi miydi? Eğer

⁶ »Wie wollen Sie mir – uns – erklären, daß Sie, die Sie als zimperlich, fast prüde bekannt sind, die Sie von Ihren Bekannten und Freunden den Spitznamen »Nonne« erhalten haben, die Diskotheken meiden, weil es dort zu wüst zugeht – sich von ihrem Mann scheiden läßt, weil er »zudringlich« geworden ist – wie wollen Sie uns dann erklären, daß Sie – angeblich – diesen Götten erst vorgestern kennengelernt haben und noch am gleichen Tage – man könnte sagen stehenden Fußes – ihn mit in Ihre Wohnung genommen haben und dort sehr rasch – na sagen wir – intim mit ihm geworden sind.« (Böll, 1974, s. 31)

değilse, peki siz bir kadın ziyaretçi olarak – şaka bir yana bunu böyle ifade edeyim – yağmur altında binlerce kilometre nereye gittiniz?⁷”

Bağlam: Bu alıntıda Beizmenne, Katharina'nın Ludwig ile olan ilişkisini kanıtlamak için maddi nesnelere (yüzük) ve davranışlar (uzun mesafeli seyahatler) üzerinde yoğunlaşır.

Tablo 4. Kanıt olarak nesnelere: maddi delillerin manipülatif kullanımı

Maksim İhlalleri	Yeterlilik	Beizmenne, yüzüğün değeri ve Katharina'nın seyahatleri hakkında fazla bilgi sunarak konuyu karmaşıklaştırır. Bu durum yeterlilik maksiminin ihlaline yol açar.
	Doğruluk	Beizmenne'nin ifadeleri, yüzüğün kaynağı hakkında kesin bilgi sunuyor gibi görünse de bu bilgi bir kanıt olarak değil, varsayımlarla ilişkilendirilmiştir.
	İlgililik	Katharina'nın yağmurda araba kullanması gibi detaylar, soruşturmanın asıl bağlamıyla ilgili olmamasına rağmen ilgililik maksimi ihlal edilerek manipülatif bir şekilde eklenmiştir.
	Açıklık	İfade belirsizlik ve dolaylı suçlamalar içermektedir. “Şaka bir yana” gibi ifadelerle suçlama yumuşatılmış gibi gösterilse de iletişimde belirsizlik yaratılarak Katharina'nın savunma yapması zorlaştırılmıştır. Bu durum, açıklık maksimini ihlal eder.

Dolaylı Anlam: Beizmenne, Katharina'nın evinde bulunan yüzüğün değerini sorgulayarak suç bağlantısı imasında bulunur. Katharina'nın net bir açıklama yapmaması, onu suçlamalara açık hale getirir. “Bu yüzük Götten'den mi, yoksa başka bir erkek ziyaretçiden mi?” sorusu, onun Ludwig'le ilişkisinin suçla bağlantılı olabileceğini ima eder. Yüzüğün kaynağındaki belirsizlik, Katharina'nın masumiyetini gölgelemek için kullanılır. Beizmenne ayrıca, Katharina'nın seyahatlerini şüpheli göstererek bu eylemlerin suç planının parçası olabileceğini ima eder.

Alıntı-5: Beizmenne: “Eğer sizi ara sıra ziyaret eden ve zaman zaman sizin de onu ziyaret ettiğiniz, size mektuplar yazan ve bazen küçük hediyeler veren bir erkek arkadaşınız varsa, bunu bize söyleyin, bu bir suç değil. Bu durum sizi yalnızca Götten ile bir bağlantısı varsa zor durumda bırakır.”⁸

Bağlam: Bu ifade Beizmenne, Katharina'nın Ludwig ile ilişkisini sorgularken dolaylı bir strateji izleyerek onu suçlama çerçevesine yerleştirmektedir. Erkek arkadaşının varlığının hukuki bir sonuç doğurmayacağını ima etse de asıl amacı, Katharina'yı Ludwig ile bağlantılı göstermektir.

Tablo 5. Bağlantılar üzerinden suçlama: sosyal ilişkilerin şüpheli hale getirilmesi

Maksim İhlalleri	Doğruluk	Beizmenne, Katharina'nın suçluluğuna dair kesinleşmemiş bir çıkarımda bulunarak varsayımsal bir durumu gerçek gibi sunmaktadır. Eldeki kanıtlara dayanmadan yönlendirici bir çerçeve oluşturması, doğruluk maksimini ihlal etmektedir.
	İlgililik	Soru yüzeyde ilgili görünse de amaç erkek arkadaşına dair bilgi almak değil, Katharina'nın Ludwig ile ilişkisini ima etmektir. Bu dolaylı yönlendirme, ilgililik maksimini ihlal etmektedir.
	Açıklık	“Bu bir suç değil” ifadesi, sorunun tarafsız olduğu izlenimini vermeye çalışsa da suçlamayı örtük bir biçimde yönlendirmektedir. Belirsiz ve dolaylı bir söylem kullanılması açıklık maksimini ihlal etmektedir.

⁷ »Wir haben ihn schätzen lassen, und vorsichtshalber nicht nur von unserem Fachmann hier im Haus, zusätzlich noch, um Ihnen auf keinen Fall unrecht zu tun, von einem Juwelier hier in der Stadt. Dieser Ring ist achttausend bis zehntausend Mark wert. Das wußten Sie nicht? [...] Im Zusammenhang mit einer Ermittlung, in der es sich um einen des Raubes überführten Verbrecher handelt, der dringend mordverdächtig ist, ist ein solcher Ring keine Kleinigkeit, und auch nichts Privates, Intimes wie Hunderte Kilometer, stundenlanges Autofahren im Regen. Von wem stammt nun der Ring, von Götten oder dem Herrenbesuch, oder war Götten nicht doch der Herrenbesuch, und wenn nicht – wo sind Sie denn, als Damenbesuch, wenn ich es scherzhaft so nennen darf – hingefahren im Regen, Tausende Kilometer?« (Böll, 1974, s. 31)

⁸ »wenn Sie einen Freund gehabt haben, der Sie hin und wieder besuchte und zu dem Sie manchmal gefahren sind, der Ihnen Briefe schrieb und manchmal etwas schenkte – sagen Sie es uns doch, es ist ja kein Verbrechen. Es belastet Sie ja nur, wenn ein Zusammenhang mit Götten besteht.« (Böll, 1974, s. 32)

Dolaylı Anlam: Beizmenne'nin ifadesi, yüzeyde tarafsız bir soru gibi görünse de Katharina'yı Ludwig ile bağlantısını kabul etmeye yönlendiren manipülatif bir strateji içermektedir. "Bir erkek arkadaşınız varsa, bunu bize söyleyin" ifadesi, sıradan bir ilişkiyi sorgulamak yerine, Katharina'nın ilişkisini suç unsuru olarak çerçevelemektedir. "Bu durum sizi yalnızca Götten ile bir bağlantısı varsa zor durumda bırakır" ifadesi ise, doğrudan bir suçlama yapmadan Katharina'yı baskılamakta ve onu kendini savunmaya zorlamaktadır. Beizmenne, suçluluk algısını güçlendirmek için belirsiz ama yönlendirici bir dil kullanarak, dolaylı bir suçlama oluşturmaktadır.

Alıntı-6: "Katharina: Ah, gelmeseniz daha iyi olur. Biliyorsunuz, zaten yeterince erkek ziyaretçim var, ama yine de teşekkürler."⁹

Bağlam: Bu ifade, Beizmenne'nin yanında bulunan polis memuru Moeding'in Katharina'ya evine kadar eşlik etme teklifine verilen bir yanıttır. Moeding, Katharina'nın duygusal olarak bitkin durumda olduğunu fark etmiş ve ona eşlik etmek istemiştir. Ancak sorgunun başrolünde yer alan Beizmenne, Moeding'e tepki göstermiştir.

Tablo 6. İroni ve direniş: sorgu sürecinde söylemle karşı koyma

Maksim İhlalleri	Yeterlilik	Katharina'nın "zaten yeterince erkek ziyaretçim var" ifadesi, gereğinden fazla bilgi içererek dolaylı bir mesaj taşır. Açık bir ret yerine ironi kullanması, yeterlilik maksiminin ihlaline neden olur.
	Doğruluk	Bu ifade, gerçek bir durumu yansıtmaktan çok, medyanın Katharina'ya yüklediği algıyı eleştiren ironik bir söylem içerir. Böylece doğruluk maksimi ihlal edilir.
	İlgililik	Polis memurunun teklifine yüzeysel olarak ilgisiz bir yanıt verilerek ilgililik maksimi ihlal edilir. Ancak bağlam yardımıyla, bu ifadenin doğrudan bir ret olduğu anlaşılır.

Dolaylı Anlam: Katharina'nın yanıtı, yüzeyde polis memuru Moeding'e bir teşekkür içeriyor gibi görünse de aslında medya tarafından oluşturulan ahlaksızlık algısına ve hakkında yapılan yargılayıcı yorumlara yönelik bir eleştiridir. İronik bir şekilde, evine gelen erkeklerin sayısına atıfta bulunarak, toplumun ve medyanın onun özel hayatına dair önyargılarına karşı bir direnç gösterir. Bu ifade, polis memuru Moeding'e yönelik değil, toplumdaki genel algıya ve sorgu anında orada bulunan ve kendisine inanmayan başkomiser Beizmenne'ye bir gönderme niteliğindedir.

Alıntı-7: Katharina: "Orada Dr. Blorna ile ve ayrıca akademi, ekonomi ve siyaset çevrelerinden diğer beyefendilerle dans ettim. Daha sonra, bu davetlere giderek daha isteksizce ve tereddütle gitmeye, ardından hiç gitmemeye başladım, çünkü beyefendiler sarhoş olduklarında rahatsız edici davranışlarda bulunuyorlardı [...] Oradaki bu beyefendiyle de ara sıra dans ettim"¹⁰.

Bağlam: Bu alıntıda Katharina, annesinin uzaktan akrabası olan Frau Woltersheim'ın verdiği baloya katıldığı ve bu baloda Ludwig ile tanıştığı geceden bahseder. Bu ifade, Katharina'nın Ludwig ile tanıştığı gecede neler olduğuna dair Beizmenne tarafından yöneltilen soruya yanıt olarak verilmiştir. Katharina'nın "bu beyefendi" ifadesiyle, sorgu sırasında odada bulunan ve kendisi de polis memuru olan Hach'a göndermede bulunması, polislerin sorgu sürecindeki üstünlük ve tarafsızlık iddialarını zayıflatan ironik bir vurgu taşımaktadır.

⁹ »Ach, besser nicht, ich habe Herrenbesuch genug, wie Sie wissen – aber trotzdem danke.« (Böll, 1974, s. 20)

¹⁰»Ich tanzte dort mit Herrn Dr. Blorna und auch mit anderen Herren aus Akademiker-, Wirtschafts- und Politikerkreisen. Später bin ich nur noch sehr ungernd oder zögernd, dann gar nicht mehr diesen Aufforderungen gefolgt, es kam, da die Herren oft angetrunken waren, auch dort zu Zudringlichkeiten [...] Auch mit diesem Herren dort [...] habe ich gelegentlich getanzt.« (Böll, 1974, s. 17-18)

Tablo 7. Normatif beklentiler ve suçlama: sosyal davranışların yargılanması

Maksim İhlalleri	Yeterlilik	Katharina'nın ifadesi, soruya gereğinden fazla detaylarla yanıt verilmesi nedeniyle yeterlilik maksimini ihlal eder. Davetlere neden gitmediği veya oradaki beyefendilerle dans etme nedenleri gibi detaylar gereğinden fazladır.
	İlgililik	Katharina, dikkatleri Ludwig'den uzaklaştırıp sosyal ortamlardaki diğer deneyimlerine, özellikle de polis memuru Hach ile olan geçmiş etkileşimlerine çekmektedir. İlgililik maksiminin ihlali, Katharina'nın sorgulamanın odağını değiştirme çabası olarak değerlendirilebilir.

Dolaylı Anlam: Katharina'nın "bu beyefendi" ifadesiyle polis memuru Hach'ı işaret etmesi hem kişisel hem de profesyonel anlamda Hach'ın otoritesini zedelemeyi amaçlayan bir ironi içerir. Katharina, Hach'ın kendisine yöneltilen ahlaki ve sosyal yargılara kendisinin de tam olarak uymadığını vurgular. Dans ortamlarındaki deneyimlerinden bahsederek, kendi davranışlarının sorgulanabilir olmadığını, dikkat çekilmesi gereken durumun bu tür sosyal etkileşimlerde erkeklerin uygunsuz davranışları olduğunu ima eder. Bu, polisin sorgulamasını zayıflatmak için stratejik bir savunmadır. Hach'ın geçmişte Katharina ile dans etmiş olması, onun tarafsızlığını zayıflatır. Katharina, bu durumu dolaylı olarak hatırlatarak, polis sorgusunun meşruiyetini sorgular.

Alıntı-8: Katharina: "Evet [...] doğru, bu, günde yaklaşık – hızlıca kafamda hesapladım – neredeyse 25 kilometre yapıyor. Bunu hiç düşünmedim, masrafları da hiç hesaplamadım, ama bazen sadece arabaya atlayıp gidiyordum, rastgele, hiçbir hedef olmadan [...] Ne sıklıkla yaptığımı ve hangi aralıklarla olduğunu söyleyemem. [...] Yani – eğer bunun ne sıklıkla olduğunu bana sorarsanız – sanırım ayda iki ya da üç kez – bazen daha seyrek olduğunu söyleyebilirim¹¹."

Bağlam: Bu alıntı, Beizmenne'nin, Katharina'nın arabasının Ludwig'in kaçışında kullanıldığı şüphesiyle yolculuk mesafesi ve sıklığını sorguladığı diyaloga aittir.

Tablo 8. Rutinden şüpheye: gündelik davranışların kriminalize edilmesi

Maksim İhlalleri	Yeterlilik	Katharina, soruya gereğinden fazla bilgi ekleyerek yeterlilik maksiminde bir ihlale neden olmaktadır. Sadece araba kullanma alışkanlığının sıklığını belirtmek yeterliyken, mesafeler ve masraflarla ilgili detaylara girerek ifadeyi gereksiz bir şekilde uzatmaktadır.
	İlgililik	Katharina'nın cevabı, yüzye ilgili görünmektedir. Ancak masraflarla ilgili veya hiçbir hedef olmadan arabaya binmesi gibi açıklamalar sorgunun bağlamından sapmaya neden olmaktadır. Bu durum, ilgililik maksiminin ihlal edildiğini gösterir.
	Açıklık	Katharina, net bir sıklık belirtmekten kaçınarak açıklık maksimini ihlal etmektedir. "Ayda iki ya da üç kez – bazen daha seyrek" gibi belirsiz ifadeler kesinlikten uzak bir iletişim sunmaktadır.

Dolaylı Anlam: Katharina, mesafeyi kabaca hesaplayarak polise bilgi verme çabasında olduğunu ima eder. Ancak ifadesi kesinlikten uzaktır ve polisin soruyu yeniden değerlendirmesine neden olabilir. Davranışlarının planlı olmadığını vurgulayarak şüpheleri dağıtmaya çalışır. Olayları tam hatırlayamadığını belirterek bilgisizliğini gerekçelendirir; bu tutum, bilinçli bir yanıltma stratejisinden ziyade gerçek bir belirsizliği yansıtır.

Alıntı-9: Katharina: "Bazen bir kiliseye gidip oturdum, dini nedenlerle değil, sadece orada huzur bulabildiğim için. Ama artık kiliselerde bile insanlar size laf atıyor, üstelik sadece sıradan kişiler değil. Elbette birkaç arkadaşım var: Örneğin, Volkswagen'i satın aldığım Werner Klormer

¹¹ »Ja [...] das stimmt, das sind pro Tag – ich habe das jetzt rasch im Kopf nachgerechnet, fast 25 Kilometer. Ich habe nie darüber nachgedacht, und auch die Unkosten nie bedacht, aber ich bin manchmal einfach losgefahren, einfach los und drauflos, ohne Ziel [...] Ich kann nicht sagen wie oft und in welchen Abständen. [...] So – wenn Sie mich fragen, wie oft – ich würde sagen: zweimal, dreimal im Monat – manchmal auch seltener.« (Böll, 1974, s. 29)

ve eşi, ayrıca Kloft'taki diğer çalışanlar. Ancak, bir yere tek başına gitmek ve her sosyal ilişkiyi koşulsuz kabul etmemek ya da böyle bir ilişki aramamak oldukça zor ve çoğu zaman rahatsız edici bir durum haline geliyor.¹²»

Bağlam: Bu alıntı, Katharina'nın araba kullanma alışkanlıklarının sorgulandığı diyalogun devamına aittir. Beizmenne, Katharina'nın arabasının Ludwig'in kaçışında kullanıldığı şüphesini detaylıca araştırmaktadır.

Tablo 9. Yanıtlarda stratejik sapmalar: konu kaydırma ve belirsizlik

Maksim İhlalleri	Yeterlilik	Katharina, arabasını nasıl kullandığına dair net bir bilgi vermesi beklenirken, yanıtını gereksiz detaylarla genişletmektedir. Kiliseye gitme nedeni, sosyal çevresi ve insanların kendisine yönelik tutumu gibi unsurlar, sorgunun asıl konusuyla doğrudan ilgili olmadığı için yeterlilik maksimini ihlal etmektedir.
	İlgililik	Beizmenne'nin amacı, Katharina'nın yolculuklarına dair bilgi edinmekken, Katharina'nın verdiği yanıt konuyu sosyal ilişkilere ve toplumsal yargılara kaydırmaktadır. Bu durum, asıl soruya doğrudan karşılık verilmediği için ilgililik maksimini ihlal etmektedir.
	Açıklık	“Bazen bir kiliseye gidip oturdum” ifadesi, yolculuklarının düzenli olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi sunmazken, netlikten uzak bir anlatıma yol açarak açıklık maksimini ihlal etmektedir.

Dolaylı Anlam: Katharina, yolculukları hakkında doğrudan bilgi vermek yerine, konuyu genişleterek sorgunun yönünü değiştirmeye çalışmaktadır. “Dini nedenlerle değil” ifadesi, kendisini belirli bir inanç sistemine bağlıymış gibi gösterme olasılığını bertaraf ederken, “ama artık kiliselerde bile insanlar laf atıyor” sözü, toplumsal baskıya yönelik dolaylı bir eleştiri içermektedir. Ayrıca, sosyal çevresiyle ilgili verdiği ayrıntılar, sorgunun odak noktasından sapmaktadır. “Bir yere tek başına gitmek ve her sosyal ilişkiyi koşulsuz kabul etmemek” ifadesi, bireysel sınırları vurgularken, toplumsal normlara yönelik eleştirel bir söylem üretmektedir. Katharina'nın bu söylemi, Beizmenne'nin yönlendirmesine direnmek ve suçlayıcı bir çerçeveye hapsedilmemek için stratejik bir yanıt olarak görülebilir.

Alıntı-10: Katharina: “Bu takımın kaynağı hakkında bilgi veremem, düzeltiyorum: bilgi vermek istemiyorum. Çünkü bu takı yasadışı bir şekilde elime geçmediği için, kaynağını açıklamak zorunda olduğumu düşünmüyorum.¹³”

Bağlam: Bu alıntı, Katharina'nın evinde bulunan değerli yüzüğün kaynağı hakkında açıklama yapması için baskı altına alındığı diyalogda geçmektedir. Beizmenne, yüzüğün pahalı oluşunu şüpheli bularak onu Ludwig ile ilişkilendirmeye çalışmaktadır.

Tablo 10. Bilgi kontrolü ve direniş: suskunluk stratejileri ve hak savunusu

Maksim İhlalleri	Yeterlilik	Katharina'nın ifadesi, yüzeyde yeterli görünse de bilgi vermektan kaçınarak yeterlilik maksimini ihlal etmektedir.
	İlgililik	Yüzüğün yasadışı yollarla edinilmediğinin belirtilmesi, yüzüğün kaynağıyla doğrudan ilgili gibi görünse de asıl soruya net bir yanıt sunmamaktadır. Sorgulamanın odak noktası, yüzüğün nereden geldiği olduğu halde, Katharina, bu bilgiyi paylaşmayı reddederek ilgililik maksimini ihlal etmektedir.

¹² »Manchmal habe ich mich auch in eine Kirche gesetzt, nicht aus religiösen Gründen, sondern weil man da Ruhe hat, aber auch in Kirchen werden Sie neuerdings angequatscht, und nicht nur von Laien. Ich habe natürlich ein paar Freunde: Werner Klormer zum Beispiel, von dem ich den Volkswagen gekauft habe, und seine Frau, und auch andere Angestellte bei Kloft, aber es ist ziemlich schwierig und meistens peinlich, wenn man allein kommt und nicht unbedingt, oder besser: nicht bedingungslos jeden Anschluß wahrnimmt oder sucht.« (Böll, 1974, s. 29)

¹³ »Über die Herkunft des Schmuckstückes kann ich, ich korrigiere mich: will ich keine Auskunft geben. Da es nicht auf unrechtmäßige Weise in meinen Besitz gelangt ist, fühle ich mich nicht verpflichtet, seine Herkunft zu erklären.« (Böll, 1974, s. 32)

	Açıklık	Katharina, ifadesinde net ve doğrudan bir dil kullanmıştır. Ancak, "düzeltiyorum: bilgi vermek istemiyorum" ifadesi, polisler için belirsizlik yaratabilir. Bu durum, açıklık maksiminin ihlal edildiğini gösterir.
--	----------------	---

Dolaylı Anlam: Katharina, bilgi vermeyi reddederek Beizmenne'ye karşı sınır koyar ve pasif bir direniş sergiler. Yüzüğün "yasadışı" yollardan elde edilmediğini belirterek masumiyetini ima eder, ancak somut kanıt sunma çabası göstermez. "Kaynağını açıklamak zorunda olduğumu düşünmüyorum" ifadesi, suçlamaların asılsız olduğunu dolaylı olarak belirtir. Katharina, sorgulamada bilgi kontrolünü elinde tutarak psikolojik bir savunma geliştirir.

Sonuç

Heinrich Böll'ün "Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru" adlı eseri, dilin toplumsal güç dinamiklerini nasıl yansıttığını ve otoritenin birey üzerindeki etkisini inceleyen önemli bir metindir. Bu çalışmada, eserde yer alan sorgu söylemleri, Grice'in iş birliği ilkesi bağlamında ele alınarak, maksim ihlalleri ve dolaylı anlam üretimi süreçlerine etkisi değerlendirilmiştir.

Gerçekleştirilen analizler, ilgililik, açıklık ve yeterlilik maksimlerinin sistematik biçimde ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. İlgililik maksimi, yüzeyle bağlamla ilişkili görünen ancak dolaylı suçlama ve psikolojik baskı oluşturma amacı taşıyan ifadelerle ihlal edilmektedir. Açıklık ve yeterlilik maksimleri, dilin manipülatif kullanımı doğrultusunda, belirsiz veya gereğinden fazla ayrıntı içeren söylemlerle ihlal edilmiş; açıklık ihlali, anlamı muğlaklaştırarak sorgulamanın yönünü değiştirme stratejisi olarak işlev görürken, yeterlilik ihlali gereksiz ayrıntılarla otorite karşısında savunma yöntemi olarak kullanılmıştır. Doğruluk maksimi daha sınırlı ihlal edilmekle birlikte, varsayımlara dayalı suçlamalar ve kesinlikten yoksun ifadeler aracılığıyla manipülatif bir baskı unsuru olarak işlev görmüştür. Dolaylı anlam oluşturma süreçleri, suçlama, manipülasyon, otoriter denetim, bireysel direniş ve ironi kavramları etrafında şekillenmiştir. Başkomiser Beizmenne, sorgu sürecinde dilin otorite aracı olarak kullanımını pekiştirirken, Katharina Blum'un söylemsel direnişi, bilgi paylaşımını sınırlandırma, belirsiz yanıtlar verme ve alaycı ifadeler kullanma gibi stratejilerle otorite karşısında bireysel özgürlüğünü koruma çabası olarak ortaya çıkmaktadır. Böylece, yalnızca bir polis sorgusunun dilbilimsel analizi değil, aynı zamanda bireyin otorite karşısındaki söylemsel savunma mekanizmalarının nasıl işlediği üzerine de kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır.

Elde edilen bulgular, Grice'in iş birliği ilkesi çerçevesinde gerçekleştirilen edimbilimsel analizlerin, dilin manipülatif ve direnişçi işlevlerini anlamada güçlü bir teorik temel sunduğunu göstermektedir. Maksim ihlalleri, otoriter söylemin sürdürülebilirliğinde ve dolaylı anlamların üretilmesinde belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, çalışma, edebi metinlerde dilin otoriteyi inşa etme ve ona karşı koyma bağlamındaki işlevlerini değerlendirmek açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte, çalışmanın sınırlılıkları arasında yalnızca belirli sorgu söylemlerine odaklanılması ve diğer karakterlerin dil stratejilerinin ayrıntılı olarak incelenmemesi yer almaktadır.

Gelecekteki araştırmalar, edimbilim alanındaki yaklaşımlar doğrultusunda, farklı edebi eserlerde dilin otoriter yapılarla ilişkisini daha geniş bir bağlamda ele alabilir. Ayrıca, kültürlerarası karşılaştırmalar yoluyla dilin manipülatif ve direnişçi işlevlerinin evrensel ve kültürel bağlamsal farklılıklarını ortaya koymaya yönelik daha kapsamlı incelemeler gerçekleştirilebilir. Bu tür araştırmalar, dilin toplumsal güç dinamiklerindeki rolünü anlamaya ve

edebi söylemin dönüşüm süreçlerini, bağlamlara ve kuramsal yaklaşımlara göre değişen anlam üretim biçimleriyle birlikte daha derinlemesine incelemeye katkı sağlayacaktır.

Extended Abstract

Language is not merely a tool for interpersonal communication but a fundamental instrument for constructing social realities, negotiating power relations, and influencing institutional discourse. Within the field of pragmatics, language is examined beyond its surface meaning, focusing on implicit communicative strategies, contextual dependencies, and the production of meaning in specific social interactions. One of the most significant theoretical frameworks in this regard is H. P. Grice's Cooperative Principle, which argues that communication is most effective when speakers adhere to four fundamental maxims: quantity, quality, relevance, and manner. However, deliberate floutings of these maxims often serve as rhetorical and strategic tools, particularly in institutional discourse where authority figures employ language manipulatively to establish control, coerce compliance, and construct guilt. In literary works, linguistic manipulation and resistance are recurrent themes, particularly in texts that explore authoritarianism, social injustice, and media influence. Heinrich Böll's "The Lost Honour of Katharina Blum" (1974) provides a compelling case study for examining the relationship between language, power, and resistance within interrogation discourse. The novel critically exposes how judicial and media discourse collectively function as tools for enforcing social stigmatization, suppressing individual agency, and constructing criminality through language.

By employing a pragmatics-based analytical framework, this study examines interrogation dialogues between chief inspector Beizmenne and protagonist Katharina Blum, focusing on conversational maxims and implicature to uncover how institutional authority systematically distorts communication to assert dominance. Through a qualitative discourse analysis, ten key interrogation exchanges are scrutinized to identify maxim floutings, manipulative discursive strategies, and forms of resistance exhibited by the protagonist. The findings reveal a systematic and strategic flouting of Grice's maxims throughout the interrogation process, demonstrating how linguistic structures are exploited to establish presuppositions, reinforce narratives of guilt, and induce self-incrimination.

The maxim of quality is frequently breached as Beizmenne presents unverified claims, constructs assumptions as facts, and relies on loaded questions to lead Katharina toward incriminating responses. The maxim of quantity is strategically manipulated through an overload of irrelevant and excessive information, generating cognitive fatigue and pressuring the accused to admit complicity through confusion. The maxim of relevance is systematically flouted as the interrogation strays from factual inquiry into Katharina's personal life, morality, and social behaviour, transforming the questioning process into an implicit moral judgment. The maxim of manner is disregarded through the use of sarcasm, ambiguity, and suggestive phrasing, creating an environment in which the accused is forced to navigate unclear and misleading accusations. These floutings construct a reality in which guilt is implied rather than proven, reflecting how institutions deploy language to shape public perception and suppress individual agency. However, the study also reveals that Katharina Blum does not passively accept these manipulations; instead, she actively engages in discursive resistance through linguistic strategies that undermine institutional control. She employs strategic evasion by withholding details and refusing to engage with leading questions, irony and sarcasm to expose the absurdity of the accusations, and calculated ambiguity

to prevent the interrogation from steering her into self-incrimination. Her linguistic defiance serves as an assertion of agency, challenging the institutional narrative imposed upon her and demonstrating how language can be a site of both oppression and resistance.

This study ultimately underscores how Grice's conversational maxims function beyond conventional conversational efficiency, revealing their critical role in institutional power dynamics and coercive discourse. The findings contribute to the broader field of critical discourse analysis, forensic linguistics, and pragmatics, offering a nuanced understanding of how language is weaponized in judicial and authoritarian contexts. This study illustrates that maxim floutings are not merely instances of communicative inefficiency but deliberate tactics that transform language into a mechanism of ideological control. Furthermore, it highlights the political dimensions of linguistic interaction, emphasizing how language can be manipulated to regulate societal behaviour and enforce dominant narratives.

Future research could extend this analysis by comparing interrogation discourse across legal systems, literary genres, and political regimes, exploring how pragmatic principles shape linguistic control in different cultural and historical contexts. The intersection of language, power, and narrative construction remains a fertile ground for further inquiry, particularly in understanding how individuals resist linguistic oppression through strategic discursive engagement.

Kaynakça

- Akbaba, T. (2024). Rus dilinde şimdiki zaman biçimlerinin mecazi anlamda kullanımı. *Folklor Akademi Dergisi*, 7 (3), 1392-1405. <https://doi.org/10.55666/folklor.1476474>
- Böll, H. (1974). *Die verlorene Ehre der Katharina Blum*. Kiepenheuer & Witsch.
- Culpeper, J. (1996). Towards an anatomy of impoliteness. *Journal of Pragmatics*, 25 (3), 349-367. [https://doi.org/10.1016/0378-2166\(95\)00014-3](https://doi.org/10.1016/0378-2166(95)00014-3)
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. *Syntax and semantics: speech acts*. P. Cole & J. L. Morgan (Eds.). ss. 41-58. Academic Press.
- Grice, H. P. (1989). *Studies in the way of words*. Harvard University Press.
- Haznedar, B. (2021). *Dilbilime giriş: kuramlar ve uygulamalar*. Nobel Yayıncılık.
- Hirik, S. (2023). Türkçede önvarsayım ve önvarsayım göstericileri. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11, 91-116. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1300638>
- İlhan, R. Ş. (2019). Dede Korkut Hikâyeleri'nde Grice'nin işbirliği ilkesi. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 96-103.
- Karaman, B. İ. & Alsan, M. (2024). Edimbilimsel yöntemlerle dilsel gerçeklik ve doğruluk çözümlemesi: Çocuk istismar duruşmalarında yalan tespiti. *The Journal of Academic Social Science*, 81, 116-140.
- Leech, G. N. (1983). *Principles of pragmatics*. Longman.
- Pamukcu, G. (2023). Çok sesliliğin edebiyattan dilbilime yolculuğu: Fransız & İskandinav akımlarının karşılaştırmalı incelemesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 63 (2), 1161-1178. <https://doi.org/10.33171/dtcfjournal.2023.63.2.11>

Simpson, P. (1993). *Language, ideology and point of view*. Routledge.

Türkmen-Birlik, P. & Rızvanoğlu, E. (2024). Grice ve Searle'in anlam kuramlarında “yönelim” ve “uzlaşım” anlayışlarının yönelimsellikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 442-464. <https://doi.org/10.69878/deuefad.1441246>

Üstünova, K. (2018). Yüzey yapıdaki çıkarım cümlelerinin iletişime katkısı. *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Dergisi*, 12, 1-10.

Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford University Press.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0